

Huvudlöss

Huvudlöss är vinglösa insekter som lever i människans hårbotten. De är gråaktiga och platta, 2–3 millimeter långa, knappt synliga för ögat. Huvudlöss ägg eller med andra ord gnetter är 1 millimeter långa och mannagrynliknande. Äggen fäster på hårstråna och finns framför allt i nacken och bakom öronen. Ibland kan man se löss i ögonfransar och ögonbryn hos människor som har fått infektion. Barnen kan ha bleka blåaktiga fläckar ("maculae coeruleae") på kroppen.

Huvudlöss suger blod ur hårbotten. Bitmärken är punktformiga och är tydligt rodnande. Vuxna löss kan inte leva utan blodnäring mer än några dagar. Det vanligaste symptomet vid smitta är klåda i hårbotten efter bettet. Smittan kan också vara symptomfri.

Huvudlöss-epidemier konstateras på daghem och skolor. Det behövs långvarig beröringskontakt för smittan. Huvudlössen sprider sig vanligen via huvudbonader eller barn emellan vid nära kontakt i samband med lek. Lössen kan sprida sig via kammar, borstar, hårsnoddar, jackor eller handdukar.

Diagnos

Huvudlöss hittas genom att kamma igenom håret till exempel för över ett vitt papper. Då är det lättare att upptäcka lossnade löss och gnetter. I fall man ser gnetter nära hårbotten räcker det för diagnos.

Behandling

Smittan kräver alltid vård. Löss behandlas med schampo mot löss (permetrin eller malation). Dessutom avlägsnas gnetter med en tät luskam. Efter behandlingen kammas håret med luskam varje eller varannan dag i två veckor. Luskammen tvättas efter användning med hett vatten (se avsnittet Andra åtgärder).

Permetrinschampo (Nix®) kan användas för barn över 6 månader. Man skall vara särskilt noga med att schampot når ända ner i hårbotten. Vanligen räcker en behandlinggång. Ibland kan enstaka ägg överleva och nya löss kan kläckas. De dör oftast inom några dagar. Ibland kan man hitta levande löss 8–12 timmar efter behandlingen, men om de rör sig sämre än före behandlingen, behöver man inte upprepa denna. Efter behandlingen skall man fortsätta att kamma håret med en tät luskam i två veckor för att avlägsna eventuella nykläckta löss. Schampot har en kvardröjande effekt i 14 dagar. Under denna tid kan man tvätta håret som vanligt. Det är inte känt om permetrin utsöndras i bröstmjölk. Moderns behov av vård och amningens fördelar bör övervägas mot eventuella risker som uppstår för barnet. Amningen bör avbrytas tillfälligt under permetrinbehandlingen. På vissa ställen har löss utvecklat resistens mot permetrin.

Om huvudlöss konstaterats hos en familjemedlem, är det bra att behandla också andra i familjen på samma gång med lusschampo.

Man kan gå till skolan eller daghemmet dagen efter att man påbörjat behandlingen.

I svåra fall kan man använda **ivermektin** (Stromectol® 3milligram) som tas oralt. Doseringen är 400 mikrogram ivermektin/kg kroppsvikt i 7 dygn. Stromectol® är ett receptbelagt preparat med specialtillstånd.

Andra åtgärder

Kammar och hårborstar dränks i hett (minst 60 grader) vatten i 5–10 minuter eller behandlas med lusschampo. Huvudbonader och sängkläder tvättas med tvättmedel i 60 grader. Kläder och saker som inte kan tvättas, sätts i en sluten plastpåse i två veckor. Lössen dör också om man har kläderna i bastun (över 80 grader) i två timmar eller i frysen (minus 20 grader) över natten. Lössen dör också inom några dagar (1–3 dygn) utan människokontakt, så eventuella extra tillhörigheter kan man låsa in i skåpet.

Icke-medicinska behandlingar kan också vara till nytta. Silikonbaserad dimetikonspray (Hedrin®) kan användas för att förebygga fästandet att löss. Silikonprodukterna passar för alla åldrar, och kan också användas under graviditet och amning. Effekten av Paranix -schampo eller -spray bygger på att lössen kvävs.

Förebyggande av smitta

När huvudlöss konstateras, är det bra att informera skolan och daghemmet om detta eftersom löss kan finnas också i andra familjer. Tidig upptäckning av smittan är viktigt för att förebygga epidemier. Alla familjer bör vara aktiva i att i tidigt skede upptäcka lussmittan i den egna familjen, i att behandla och att informera om smittan.

Mössor och halsdukar förvaras i den egna jackans ärm. Man bör undvika huvudkontakt under lek och andra aktiviteter. Gemensam användning av hattar, mössor, halsdukar, jackor, hårsnoddar, handdukar och hårborstar bör undvikas. Textilierna (sängkläder, kuddar, soffor, mjukisleksaker), som personen med lussmittan har varit i kontakt med, kan vara smittöverförande i ca 2 dygn.

Det är också bra att informera om en epidemi till hälsovårdscentralens hälsovårdare, som har ansvar över smittsamma sjukdomar.